PÄÄESIKUNTA MUISTIO
Suunnitteluosasto

Helsinki .12.2016 n:otta

Puolustusvaliokunta

PUOLUSTUSVOIMAUUDISTUKSEN LOPPURAPORTTI

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa vuonna 2011 linjattu puolustusvoimauudistus toteutettiin vuosina 2012–2015. Puolustusvoimauudistuksella oli sopeutettava puolustusvoimat pieneneviin ikäluokkiin ja kasvaviin kustannuspaineisiin ylläpitäen ja kehittäen puolustuksen ennaltaehkäisykykyä. Uudistuksen lähtökohtana olivat kriisiajan puolustusvoimien mitoitus ja tehokas toiminta. Johtoportaita, joukko-osastoja ja muita toimipisteitä vähennettiin ja tarpeettomista kiinteistöistä sekä toimitiloista luovuttiin. Uudistus tuotti merkittäviä säästöjä henkilöstökuluissa. Asevelvollisuutta kehitettiin asevelvollisuustyöryhmän raportin suosituksiin tukeutuen. Puolustusvoimien tukitoiminnat toteutettiin entistä kustannustehokkaammin, hyödyntäen mm. kumppanuusjärjestelyjä.

Uudistuksella tavoiteltiin menorakenteen tasapainottamista ja kokonaisrahoituksen riittävyyttä. Säästöjä saavutettiin vähentämällä johtamistasoja, lakkauttamalla ja yhdistämällä joukko-osastoja, keskittämällä toimintoja sekä lyhentämällä palvelusaikoja.

Puolustusvoimauudistuksessa Puolustusvoimien sodan ajan joukkojen kokonaisvahvuutta vähennettiin vuoden 2015 alussa noin 230 000 sotilaaseen. Keskeiset syyt muutokselle olivat operatiivisten syiden lisäksi aikaisempien sodan ajan joukkojen materiaalin vanheneminen sekä koulutettavien palveluskelpoisten ikäluokkien pieneneminen.

Puolustusvoimien rauhan ajan rakennetta supistettiin vastaamaan pienentyvää sodan ajan vahvuutta. Tärkeimmät rakenteelliset toimenpiteet olivat organisaatiorakenteen madaltaminen kolmiportaiseksi, puolustushaarojen toiminnan keskittäminen sotilaallisen suorituskyvyn käytön suunnitteluun ja valmisteluun sekä koulutukseen ja harjoitteluun, materiaalihankintojen ja yhteisten logistiikan toimintojen kokoaminen pääesikunnan alaisen laitoksen vastuulle, tukipalvelujen organisointi

puolustusvoimalliseen kokonaisratkaisuun perustuen. Kokonaisrakennetta supistettiin joukko-osastoja, laitoksia, tukikohtia ja toimipaikkoja lakkauttamalla ja yhdistämällä sekä luopumalla tarpeettomista alueista ja kiinteistöistä.

Uudistuksen toimeenpanon toteutus oli onnistunut. Rakenteet olivat valmiina 1.1.2015 ja ensimmäisen toimintavuoden aikana alkoi mukautuminen uusiin toimintatapoihin. Muutoksilla saavutettiin vuonna 2015 noin 123 milj. euron vuotuinen säästö verrattuna tilanteeseen, jossa uudistusta ei olisi tehty. Uudistuksen avulla mahdollistettiin toiminnan tason palauttaminen, varmistettiin kouluttajien riittävyys peruskoulutuskaudella sekä katettiin leikkauksia ja menopaineita. Kertausharjoitusten määrä ja lentotunnit palautettiin vuoden 2010 tasolle. Alusvuorokausien määrässä ei päästy tavoitteeseen, mutta tämä aiheutui aluskaluston alentuneesta käytettävyydestä. Menorakenteessa saavutettiin tavoiteltu tasapaino, jossa kiinteiden henkilöstömenojen osuus on korkeintaan kolmasosa kokonaismenoista. Uudistuksen toimeenpanoon varattu kertaluonteinen rahoitus oli riittävä.

Puolustusmateriaalihankinnat eivät olleet tavoitteellinen säästökohde puolustusvoimauudistuksessa, vaan niillä jouduttiin kattamaan puolustusvoimille uudistuksen aikana kohdennettuja kehysleikkauksia, sisäisiä kustannuspaineita sekä puolustusvoimauudistuksen toimeenpanosta aiheutuneita kertaluonteisia menoja.

Muutoksen ajoittuessa vuosille 2012 - 2015 käytettävissä oleva aika antoi mahdollisuuksia henkilöstö- ja tehtävärakenteen sopeuttamistoimiin hyvän työnantajan periaatteita noudattaen ja irtisanomisten lukumäärää minimoiden. Henkilöstömäärä väheni 2281 henkilöllä, joista irtisanottuja henkilöitä oli 140. Henkilöstön vähennys voitiin pääosin toimeenpanna luonnollista poistumaa hyödyntäen. Tämän lisäksi hyödynnettiin irtisanoutumiskorvausta, ylivahvuusmenettelyä ja kumppanuusjärjestelyjä, joissa henkilöstö siirtyi uuden työnantajan palvelukseen liikkeenluovutuksella ns. vanhoina työntekijöinä. Puolustusvoimat toimi uudistuksessa hyvän työnantajan periaatteiden mukaisesti saaden Valtiokonttorin myöntämän Kaiku -palkinnon.

Joukko-osastojen väheneminen aiheutti kutsuntajaottelun muutoksen, minkä seurauksena osalle varusmiespalvelusta suorittavista asevelvollisista matkat palveluspaikkakunnalle pitenivät. Samalla pidentyivät varusmiesten lomamatkat, mutta toisaalta puolustusvoimauudistuksen myötä varusmiespalvelus lyheni 15 vrk ja kaikki lomamatkat muuttuivat maksuttomiksi.

Kokonaisuutena katsoen puolustusvoimauudistus toteutti vuonna 2012 annetut tavoitteet. Uudistus toteutettiin suunnitellussa aikataulussa.